

TREI

Miracolul băieților

Ce pot face părinții și educatorii
pentru a transforma băieții
în bărbați de excepție

MICHAEL GURIAN

Traducere din engleză de Ionela Chirilă

Cuprins

<i>Prefață la ediția a zecea aniversară</i>	11
<i>Introducere</i>	15
Călătoria lui Pinocchio	18
Cum să iubești un băiat	25
Partea I. De ce sunt băieții așa cum sunt?	29
Capitolul 1. Unde începe totul: biologia masculinității	31
Înnăscut versus dobândit	33
Motorul principal: testosteronul	36
Cum gândește un băiat: creierul masculin	45
Ce simte un băiat: creierul și sentimentele	57
De la biologie la cultură	64
Capitolul 2. Cultura creată de băieți	66
Principiul 1: Competiție, performanță și dezvoltarea competențelor	69
Principiul 2: Empatia funcțională	77
Principiul 3: Preferința pentru grupurile mari	82
Principiul 4: Căutarea independenței	84

Principiul 5: Sacrificiul personal în cadrul experienței colective	88
Principiul 6: Modelele de rol masculine	92
Principiul 7: Transformarea vieții în sport și sportului în viață	95
Stadiile vieții unui băiat	99
Pot băieții să fie și băieți, și feminiști în același timp?	104
Partea a II-a. De ce au nevoie băieții	109
Capitolul 3. Băieții au nevoie de un trib	111
Cele trei familii	113
Băieții — creaturi tribale	117
Prima familie	123
A doua familie	124
A treia familie	137
Capitolul 4. Te voi iubi mereu: ce au nevoie băieții de la mamele lor	151
Condițiile adecvate pentru cultivarea relației „bune“ între mamă și fiu	153
De ce au nevoie băieții de la mamele lor în a doua decadă a vieții	166
Există vreun moment în care maternitatea ia sfârșit?	177
Capitolul 5. De la tătic la tată, relația tată-fiu	179
Despre prinți și regi	182

	Tatăl de care are nevoie un băiat	186
	De ce au nevoie tații	195
	Când un tată își dă numele fiului său	200
	De la tătic la tata: eliberarea băiatului	203
Capitolul 6.	A doua naștere a unui băiat: trecerea spre maturitatea masculină	209
	Jack și vrejul de fasole	217
	Călătoria eroului	237
	Modele de inițiere	240
	Partea a III-a. Cum să creștem un băiat	249
Capitolul 7.	Cum să-i învățăm pe băieți disciplina	251
	Ce este disciplinarea sănătoasă	253
	Disciplinarea în primul deceniu de viață	265
	Disciplinarea la pubertate și adolescență	277
	Băieții dificili, violenți	284
	Disciplina ca sistem constant	289
Capitolul 8.	Cum îi învățăm pe băieți valorile, moralitatea și spiritualitatea	293
	Pentru a-i învăța pe copii un sistem de valori, trebuie mai întâi să-l cunoaștem pe al nostru	295
	Stadiile dezvoltării morale	298
	Folosirea arhetipurilor și a mitologiei pentru a educa băieții	311
	Cum să-i învățăm pe băieți morala prin intermediul mijloacelor de informare în masă	321

	Cum îi învățăm pe băieți să aibă grijă de propriul lor suflet	324
	Nu vreau să mă simt ca un străin	334
Capitolul 9.	Cum îi învățăm pe băieți despre sex și dragoste	338
	Inițierea băieților în lumea sexului și a iubirii	340
	Masturbarea	350
	Dar dacă fiul meu este homosexual?	352
	Educația sexuală în școli	358
	Iubirea ca disciplină spirituală	361
	Sex, dragoste și mass-media	364
	Băieții și abuzul sexual	368
	Principii practice prin care să-i învățăm pe băieți despre iubire și angajament	371
Capitolul 10.	Cum îi învățăm pe băieți să aibă un rol masculin sănătos în viață	376
	Un rol masculin sacru pentru noul mileniu	379
	Cum îl putem deprinde pe băiat cu sarcinile importante	385
	Cum îi învățăm pe băieți un rol sacru	390
	<i>Epilog</i>	398
	<i>Bibliografie completă</i>	400
	<i>Mulțumiri</i>	406

Capitolul 1

Unde începe totul: biologia masculinității

Trecutul e-un prolog

— Shakespeare, Furtuna

În Israel, la un eveniment social, am întâlnit un emigrant din India, un medic. N-am uitat niciodată ce mi-a spus.

Absolvent al Universității Texas A&M, s-a întors în India pentru a lucra la Madras, apoi s-a mutat, cu o parte a familiei sale, în Haifa. Aflați împreună la o petrecere în Haifa, am stat de vorbă cu doctorul Jagdish Kulanapoor, rememorând impresii despre India, locul în care am copilărit. Am intrat într-o discuție legată de raportul *innăscut-dobândit*, care l-a adus pe doctor la importanța ritualului. Ritualul, spunea el, e modalitatea prin care copiii învață și adulții se împlinesc. Când am ajuns la subiectul despre ritualurile copilăriei masculine, ne-am pus amândoi de acord că ritualurile de creștere a băieților, în Statele Unite, se concentrează mult în jurul ideii de achiziție materială și educare socială, în detrimentul dezvoltării spirituale.

Mi-a zis: „Evident că așa se întâmplă în Statele Unite. Voi ați întors spatele complet primatului biologicului. Voi pretindeți că socializarea umană, și nu moștenirea naturală este principalul motor al animalului uman. Voi susțineți că ființa umană și societatea umană au atâta putere, încât să transforme băieții și fetele după bunul lor plac. Astfel, din prisma acestei viziuni, ce nevoie

Respect pentru oameni și cărți

mai aveți voi de ritualul omniprezent a cărui menire este de a onora cursul naturii?”

„În cultura din care provin, o asemenea aroganță nu este prezentă. Noi știm că băieții și fetele sunt construiți diferit. Înțelegem asta și respectăm cursul firesc al naturii încă dinainte de naștere. În accepțiunea noastră, a nu acționa într-o astfel de manieră înseamnă a atrage ghinionul asupra noastră. Facem ritualuri spirituale separate pentru entitatea naturală și predeterminată a fiecărui sex.“

Această conversație a avut loc prin anii optzeci. La acea vreme presupuneam, la fel ca majoritatea colegilor mei, că mediul — „ființele umane și societatea umană“ — este motivul principal pentru care băieții sunt băieți și fetele, fete. Viziunea care favorizează „natura“ — prin care biologia determină comportamentul masculin și feminin — a dus, așa cum mulți dintre noi au putut observa, la oprimarea femeilor timp de secole întregi.

Așa că, am zâmbit politico doctorului Kulanapoor și am schimbat subiectul de conversație.

Însă, zece ani mai târziu, mi-am dat seama cât de înțelept fusese Jagdish — înțelept nu doar în accepțiunea sa, de bun-simț, de altfel, că băieții și fetele sunt diferiți² prin natura lor, ci și în

² Materialul despre diferențele de gen ale creierului și sistemului hormonal este foarte controversat. Un fiziolog va ajunge la o concluzie în baza studierii acestuia, iar un endocrinolog la alta. Cercetătorii se contrazic vehement cu privire la calitatea surselor de cercetare. Singurul lucru asupra căruia cercetătorii se pun de acord este că ființele umane sunt indivizi, cu diferențe de gen putând fi analizate pe un spectru larg, mai degrabă decât din perspectiva unor poli opuși.

Propriile mele cercetări în sfera biologiei masculine prepubere și pubere se bazează pe trei surse primare: materialul biologic, materialul antropologic și observațiile personale. Am reușit să rezolv ambiguitatea și controversa prin analizarea unor elemente specifice ale cercetării în domeniul cerebral și comparându-le individual cu tendințe antropologice și istorice, confirmând apoi aceste date științifice cu observații personale privind familiile și băieții anilor 1990.

Spre exemplu, dacă văd că studiile îmi arată că un băiat va proceda într-un anume fel datorită testosteronului și structurii cerebrale, voi recurge la datele antropologice să văd dacă acestea indică faptul că triburile și

Respect pentru oameni și cărți

capacitatea lui de a face legătura între biologie și spiritualitate. În cazul băieților, indiferent de natura tribului sau a culturii din care provin, legătura aceasta a fost absolut esențială pentru dezvoltarea sănătoasă a individului. Ei bine, legătura aceasta lipsește în familiile noastre, în școlile noastre și în cultura noastră.

ÎNNĂSCUT VERSUS DOBÂNDIT³

Camilla Benbow și Jullian Stanley, de la Universitatea Johns Hopkins, au studiat peste 100 000 de băieți și fete, acordând o atenție specială stilurilor diferite de învățare și experimentare a vieții de zi cu zi. Spre sfârșitul anilor optzeci, și-au făcut cunoscute rezultatele: „După cincisprezece ani de cercetări în vederea descoperirii unor explicații legate de mediul în care

societățile au creat culturi și au lăsat reziduuri culturale care susțin acest trend biologic și voi observa dacă băieții din viața mea se supun aceleiași tendințe. Dacă toate aceste trei perspective converg spre aceeași concluzie, atunci am încredere că cercetarea este solidă.

3 Mulți cercetători din domeniul biologiei evoluționiste și științei creierului au ajuns la aceleași concluzii concomitent. Datele din acest capitol despre cum acționează testosteronul și creierul masculin sunt luate din mai multe surse, pe care cititorul va dori să le descopere simultan.

Una dintre cele mai valoroase resurse pe care am descoperit-o, plină de informații și foarte plăcut de citit, este *Brain Sex*, scrisă de Anne Moir, Ph.D., și David Jessel. *Brain Sex* aduce informații din revista de endocrinologie, neurologie și din numeroase jurnale de specialitate. Vă sugerez s-o citiți ca punct de plecare, în cazul în care căutați un material mai amplu. Materialul de pe parcursul capitolului 1 își trage sursele din următoarele lucrări: Mary Batten. *Sexual Strategies*. Los Angeles: Tarcher/Putnam, 1992; T. Berry Brazelton și Bertrand G. Cramer. *The Earliest Relationship*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1990; Helen Fisher. *Anatomia iubirii*. București, Trei, 2017; Lynn Margulis și Dorion Sagan. *Mystery Dance*. New York: Summit Books, 1991; Anne Moir și David Jessel. *Brain Sex*. New York: Laurel, 1989; Sheila Moore și Roon Frost. *The Little Boy Book*. New York: Ballantine, 1986; Robert Pool. *Eve's Rib*. New York: Crown Publishers, 1994. Carl Sagan și Ann Druyan. *Shadows of Forgotten Ancestors*. New York: Random House, 1992; Robert Wright. *The Moral Animal*. New York: Vintage, 1994.

trăiesc, la care am obținut zero rezultate”, spunea Benbow, „am renunțat”. Benbow a devenit populară prin aparițiile ei la diverse talk-show-uri. Dar a fost tratată cu suspiciune în multe dintre locurile în care s-a dus să-și prezinte dovezile că diferențele cerebrale moștenite și diferențele hormonale controlează, practic, felul în care masculii și femelele acționează.

La mijlocul anilor nouăzeci, ea și ceilalți cercetători din domeniu au fost răzbunați din plin. Cercetători precum Roger Gorski au descoperit diferențe clare în structura fiziologică a creierului masculin și cel feminin. Cercetătorii de la Universitatea din Pennsylvania au măsurat, cu ajutorul aparatelor de scanare cerebrală, care sunt zonele creierului pe care femeile și bărbații le folosesc în timpul aplicării unor stimuli diferiți. S-au descoperit fapte incredibile, pe care le vom analiza în acest capitol.

E nevoie de niște ochelari de cal foarte eficienți ca să mai spui, în ziua de azi, ce spuneam eu la începutul anilor optzeci — și anume că băieții sunt băieți și fetele, fete din cauza factorilor de mediu. Este mult mai corect să spunem că mare parte din ceea ce suntem este determinat de reacțiile chimice din corp, de diferențele în structura cerebrală⁴, de hormoni și de eforturile societății noastre de a onora această biologie prin influențele sale civilizatoare.

Societatea are de ales între a se împotrivi capacităților noastre naturale și moștenite sau a le canaliza eficient. Mai ales când vine vorba de masculinitate, viziunea conform căreia „mediul este motorul principal”, la care am aderat și eu acum un deceniu, a avut

⁴ În momentul prezentării unei astfel de cercetări, manualele medicale devin esențiale, ca și ajutorul celor cu pregătire în domeniul medical. Darl W. Vander Linden, Ph.D., și Jeff Hedge, D.O., mi-au fost de mare ajutor în interpretarea informației medicale. Tot ei mi-au înlesnit accesul la textele lor de referință: Eric R. Kandel, James H. Schwartz și Thomas M. Jessel. *Essentials of Neural Science and Behavior*. Norwalk, Connecticut: Appleton & Lange, 1995; Constance R. Martin. *Textbook of Endocrine Physiology*. New York: Oxford University Press, 1976; Arthur. C. Guyton. *Textbook of Medical Physiology*. Philadelphia: W.B. Saunders and Company, 1976.

efecte contrare celor scontate. Băieții, ca grup, nu s-au schimbat, în ciuda deceniilor la rând în care s-a încercat modelarea lor. Și nu doar că nu s-au schimbat, dar au devenit și mai agresivi, și mai periculoși la adresa societății, adică exact efectele pe care credeam, acum multe zeci de ani în urmă, că putem să le eliminăm prin creștere și educare, prin degradarea culturii masculine și promovarea celei feminine.

Acest capitol expune informații care să confirme această viziune: că un băiat, în mare parte, este construit să fie așa cum este. Nu putem, decât într-o mică măsură, să schimbăm ceea ce este. Putem să-l învățăm să dezvolte ceea ce este, clădindu-i încrederea în sine, într-o direcție care poate aduce beneficii lumii în care trăim. În această accepțiune, cele mai bune opțiuni pe care le avem în vederea creșterii și educării lui se învârt în jurul ideii *de a înțelege cine este și ce este*, urmând ca această înțelegere să ducă la *canalizarea energiei lui în moduri care să fie potrivite pentru el* — nu pentru ce sau cine considerăm noi că ar trebui să fie, din prisma ideilor de ordin politic.

Desigur, spunând toate acestea, nu înseamnă că negăm în vreun fel importanța pe care o au mediul și socializarea în viața unui băiat. Aceștia sunt factori importanți. Nici nu negăm importanța personalității individuale, formată întâi prin programare genetică, apoi prin intermediul experiențelor și trăirilor proprii individului. Cu toate acestea, așa cum voi prezenta în acest capitol și voi puncta pe tot parcursul cărții, cred cu tărie că, pentru a-i ajuta pe băieți să crească sănătos și pentru a ajuta mentalitățile să evolueze, e necesar să construim niște generalizări bine documentate despre natura masculinității⁵ și să clarificăm rolul socializării și

⁵ Din momentul în care, în 20 ianuarie 1992, revista *Time* a publicat un editorial despre diferențele cerebrale dintre un sex și celălalt, alte reviste i-au urmat exemplul. *Newsweek* a publicat un articol (27 martie 1995) despre diferențele cerebrale. Ediția din 28 noiembrie 1994 a revistei *New Republic* a găzduit un articol al lui Robert Wright, *The Moral Animal*, comparând perspectivele feministe cu teoria evoluționistă. Dacă nu aveți timp să citiți cărți întregi pe acest subiect, aceste articole merită toată atenția.

mediului în această privință. Când ne întoarcem la realitățile simple și de bun-simț ale datului natural în creșterea băieților, atunci ajungem să lucrăm împreună cu ei, să le oferim structura, disciplina și înțelepciunea de care băieții au nevoie, în mod special. În momentul în care se întâmplă acest lucru, nu creăm mai multă violență aleatorie, ci o reducem; nu transformăm acești băieți în niște bărbați care victimizează femeile, ci ne asigurăm că vom avea de-a face cu din ce în ce mai puțină victimizare a femeilor. În viața noastră de părinți, mentori, educatori simțim, astfel, că nu mai luptăm împotriva băieților și a masculinității; începem să înțelegem cum să lucrăm alături de ei și să îmbrățișăm masculinitatea ca atare. În consecință, familiile noastre, școlile, străzile și dormitoarele noastre vor începe să arate cu totul altfel.

MOTORUL PRINCIPAL: TESTOSTERONUL

Marti, mama unui băiat, acum deja bărbat în toată firea, povestește o situație cu care s-ar putea identifica multe mame, de la un workshop: „Indiferent ce făceam, Artie pur și simplu continua să fie mai agresiv decât sora lui. Când Artie avea patru sau cinci ani, am încercat să-l determin să se joace cu păpușile. Se juca, evident, cu ele, dar nu așa cum aș fi vrut eu. O lua pe cea mai mare dintre ele, o transforma într-o pușcă și se făcea că le împușcă pe restul!”

Sheila Moore și Roon Frost, autorii cărții *The Little Boy Book*, menționează un comentariu al unei mame:

„Cele mai importante lucruri în viața fiicelor mele în momentul de față sunt păpușile Barbie și lacurile de unghii... Jonathon merge ca Incredibilul Hulk, înfulecă mâncarea de parcă dau lupii și se bate cu orice băiat care îi iese în cale — și are doar trei ani și jumătate!”

Don și Jeanne Elium, în cartea lor *Raising a Son*, redau spusele lui Sam, tatăl unui băiat de zece ani:

„Fiul meu este tăcut și sensibil. Nu se joacă dur cu ceilalți băieți. În schimb, când dă drumul la calculator, devine turbat“.

Fiind dominați de hormonul testosteron, agresivitatea și comportamentul fizic riscant sunt caracteristici programate în creierul băieților. Este important, însă, să se facă distincția între „agresivitate“ și „violență“. Cum spunea psihologul Aaron Kipnis: „Violența nu este un dat al masculinității. Violența este învățată. Agresivitatea este, în schimb, datul firesc al băieților“.

Agresivitatea se va manifesta în mod vădit, așa cum s-a văzut la Artie și la Jonathon, sau își va ascunde caracterul predominant, așa cum s-a întâmplat cu fiul lui Sam, până când poate fi canalizată spre o activitate anume — cum ar fi o dezbatere sau jocurile pe calculator. Calitatea și cantitatea comportamentului agresiv la un băiat depind întotdeauna de vârsta băiatului și de cum a fost învățat să o canalizeze. Băieții care au afecțiuni mentale, suferă de tulburarea de deficit de atenție (hiperactivitate), sunt genetic feminini, au un creier feminin, sunt homosexuali sau au o personalitate pe care părinții o vor descrie drept „mai sensibilă“ decât a altor copii se pot dovedi mai mult sau mai puțin agresivi decât „un băiat obișnuit“. Cu toate acestea, una dintre cele mai bune modalități de a educa un băiat este de a-i canaliza agresivitatea și comportamentul riscant — preponderente la el, ca urmare a testosteronului.

Efectul pe care îl are testosteronul asupra unui băiat în secolul douăzeci are în spate milioane de ani de istorie. Dacă e să privim în urmă cu patru milioane de ani, masculii aveau nevoie de mai mult testosteron decât femelele ca să poată să se reproducă. Faptul că acest hormon producea mai multă masă musculară decât grăsime corporală și faptul că aceasta îi făcea pe masculii mai agresivi, acum patru milioane de ani, erau, cel mai probabil, doar funcții secundare. Acum, însă, libidoul mai crescut al bărbaților, spre deosebire de cel al femeilor (în medie), producerea unei mase musculare crescute și nivelurile mai mari de agresivitate par a fi funcții primare ale testosteronului.

Milioane de ani în urmă, în decursul unei vieți, masculii produceau cantități de spermă potențial fertilă de ordinul trilioanelor, dar era necesară împerecherea cu femele fertile, care produceau doar câteva sute de ovule viabile — aproximativ unul pe lună, între perioada pubertății și fie moartea femeiei, fie instalarea menopauzei. Oamenii, în această dihotomie masculin/feminin, sunt asemenea multor primat. Pentru ca masculul să-și îndeplinească funcția lui primară predominantă — aceea de a se reproduce — trebuia să se împerecheze în mod constant cu femelele speciei. În acele timpuri, tot ce știa un mascul era că femeia ovula, se afla în perioada de „estru“ (nici acum, în anii '90, nu se știe momentul exact). Masculul speciei nu avea cum să știe care era momentul în care ovulul se fixa sau dacă o ejaculare anume putea să producă sau nu fecundarea. De asemenea, masculul era în permanență în competiție cu ceilalți masculi și cu sperma acestora pentru ovulul femeiei. Competiția spermei și nevoia constantă de a menține dorința sexuală și de a se împerechea necesitau un libido crescut.

Acest fapt cerea, la rândul lui, un nivel ridicat de testosteron.

Lucrurile nu s-au schimbat mult de când primii oameni au început să străbată savana africană. Masculii sunt încă în competiție pentru câștigarea femeiei și vor face aproape orice pentru a obține femelele și a se împerechea cu ele și pentru a le iubi. Femelele încă decid (cu excepția violurilor) care este masculul cu care se vor împerechea, în funcție de modul în care masculii din jurul lor concurează pentru a le câștiga afecțiunea. Bărbații încă au nevoie de un libido mai mare decât femeile și încă îl posedă, prin nivelurile lor ridicate de testosteron. Testosteronul este în continuare agentul care stabilește dacă un făt va fi de sex masculin sau feminin, cu un impact mai de durată asupra copilului decât fuziunea cromozomială care are loc între ovul și spermă, pentru că, dacă un băiat este creat cromozomial, dar nu posedă suficient testosteron ca el să fie definit ca băiat, el va ieși din pântece arătând ca o fată.